

EUROOPA KOMISJON

Brüssel, 26.7.2012
COM(2012) 417 final

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE NING
EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE**

Julgeoleku valdkonna tööstuspoliitika

Innovatiivse ja konkurentsivõimelise julgeolekupoliitika tegevuskava
{SWD(2012) 233 final}

1. SISSEJUHATUS

Julgeoleku tagamine kuulub iga ühiskonna kesksete huvide sekka. Ei ole poliitikavaldkonda, milles puuduks julgeolekuaspekt. Ohutu ja turvaline keskkond on just see alus, millele on rajatud stabiilne ühiskond. Konkurentsivõimeline ELi tasandi julgeolekutööstus, mis pakub lahendusi suuremaks julgeolekuks, võib oluliselt kaasa aidata Euroopa ühiskonna paindlikkusele.

Julgeolekutööstus on märkimisväärse kasvu- ja tööhõivepotentsiaaliga majandussektor. Viimase kümne aasta jooksul on globaalse julgeolekuturu kasv olnud peaaegu kümnekordne ligikaudu 10 miljardilt eurolt kuni ligikaudu 100 miljardi euro suuruse turuosani aastal 2011. Arvukad uuringud näitavad, et nii ELi kui ka ülemaailmne julgeolekuturg kasvavad endiselt kiiremini kui keskmine SKP¹.

Kuna selle turu kasv on märkimisväärse potentsiaaliga, on komisjon määranud julgeolekutööstusele olulise osa ELi 2020. aasta juhtalgatuses „Üleilmastumise ajastu terviklik tööstuspoliitika – Jätkusuutlikkus ja konkurentsivõime keskele kohale”². Selles kuulutas komisjon välja julgeolekutööstuse poliitikat käsitleva algatuse käivitamise.

Käesolev tegevuskava on esimene samm selle algatuse raames. Üldeesmärk on edendada ELi julgeolekutööstuse kasvu ja suurendada selles sektoris tööhõivet.

Tänu oma tehnoloogia arengutasemele kuuluvad paljud ELi (julgeoleku) ettevõtted endiselt peaaegu kõigis julgeolekusektori segmentides maailmas juhtivate hulka. Hiljutised arengud ja turuproгноosid osutavad siiski sellele, et Euroopa ettevõtete turuosa maailmaturul hakkab järgmistel aastatel kindlasti pidevalt vähenema. Tööstuse prognoosid ja sõltumatud uuringud ennustavad, et ELi ettevõtete praegune turuosa julgeolekusektoris võib langeda maailmaturul viiendiku võrra ligikaudu 25%-lt 2010. aastal 20%-le aastaks 2020, kui ei käivitata meetmeid ELi julgeolekutööstuse konkurentsivõime edendamiseks.

Turgu juhtivad USA äriühingud on jätkuvalt tehnoloogiliselt esirinnas ning pealegi tuleb neile kasuks ühtlustatud õiguslik raamistik ja tugev siseturg. See annab neile kindla aluse kõrval ka selgelt tunnustatud ja eristatava USA kaubamärgi, mis on rahvusvahelise konkurentsi seisukohalt osutunud ELi ettevõtete ees väga väärtuslikuks eeliseks.

Samasuguse ELi kaubamärgi puudumine on eriti tähtis asjaolu, kui arvestada, et julgeolekutehnoloogia kesksed turud ei ole tulevikus Euroopas, vaid tõrjaka turumajandusega riikides Aasias, Lõuna-Ameerikas ja Lähis-Idas.

Aasia riigid on üha kiiremini täitmas tehnoloogilist lünka, mis eraldab neid ELi ettevõtetest. Tehnoloogilise eeliseta seisavad ELi ettevõtted vastakuti terava konkurentsi, seda enam, et sageli on nad ka tootmiskulude poolest ebasoodsas seisukorras.

Seega on komisjoni esmane eesmärk luua julgeolekutehnoloogia jaoks paremini toimiv Euroopa siseturg. Soodsad siseturu tingimused, mis edendavad konkurentsivõimet ja vähendavad tootmiskulusid mastaabisäästu kaudu, on ka olulised, et tugevdada ELi

---

¹ Kõikide käesolevas tegevuskavas esitatud arvude ja uuringute kohta on toodud lähemad üksikasjad komisjoni talituste töödokumendis, mis on lisatud käesolevale tegevuskavale.

² KOM (2010) 614 (lõplik).

julgeolekutööstuse positsiooni tõrjaka turumajandusega riikides, kellel on julgeolekusektoris tulevikus keskne roll. Eriline rõhk tuleb panna VKEde toetamisele nende jõupingutustes pääseda rahvusvahelistele turgudele kolmandates riikides.

Euroopa julgeolekualase teadustöö ja innovaatika foorumil (edaspidi EJTIF) ja sellele järgnenud komisjoni teatises³ on neid küsimusi juba käsitletud. IKT sektori jaoks on julgeoleku edendamine IKT ettevõtete pakutavate seadmete ja toodete lahutamatu osa ning nende tulevase konkurentsivõime võti. Seda käsitletakse ka tulevases Euroopa internetiturvalisuse strateegias. Praegusest puudub siiski kogu ELi hõlmav järjekindel lähenemine ELi julgeolekutööstuse konkurentsivõimelisemaks ja innovatiivsemaks muutmiseks.

Nagu praegused uuringud ja sidusrühmade arvamused⁴ on näidanud, avaldub ülemaailmse konkurentsi surve pigem toodete ja tehnoloogiate valmistamisele kui teenustele, sest need moodustavad valdava osa julgeolekutööstuse ekspordipotentsiaalist. Seepärast ei hõlma käesolev tegevuskava julgeolekuteenuseid kui selliseid (nt julgeolekutöötajad kohapeal), vaid ainult neid julgeolekuteenuseid, mis on seotud julgeolekuseadmete paigaldamise ja hooldusega.

Komisjon kasutab kõiki oma käsutuses olevaid vahendeid, et luua ehtne julgeolekutehnoloogiate siseturg, luues seega tugeva põhibaasi ELi julgeolekutööstusele koos väljavaatega võita turuosa tõrjaka turumajandusega riikides.

Komisjon tagab, et kõikide julgeolekutehnoloogiate siseturu väljaarendamiseks tehtud algatuste puhul austatakse põhiõiguste hartat, eelkõige eraelu ja isikuandmete kaitse õigust.

2. ELI JULGEOLEKUTÖÖSTUS JA -TURG

Ülemaailmse julgeolekuturu väärtuseks hinnatakse (2011. aasta seisuga) umbes 100 miljardit eurot koos ligikaudu kahe miljoni töötajaga üle maailma. ELi julgeolekuturu väärtus on hinnanguliselt vahemikus 26–36,5 miljardit eurot ja see annab tööd ligikaudu 180 000 inimesele (2011. aasta seisuga).

Siiski puudub praegu julgeolekutööstuse selge määratlus ja selle tööstuse metoodilist klassifitseerimist takistavad erinevad tegurid:

- julgeolekutööstus ei ole hõlmatud peamiste statistikanomenklatuuridega (NACE, Prodcom, jne).
- Julgeolekuga seotud toodete tootmine on hajutatud paljude eri rubriikide vahel. Kõnealuseid rubriike käsitlevas statistikas ei eristata julgeolekuga seotud tegevusi sellega mitteseotud tegevustest.
- Euroopa tasandil puudub sellelt tööstuselt endalt pärinev statistiline andmebaas.
- Pakkumise poolelt vaadatuna ei pruugi turvaseadmete ja -süsteemide hankijad olla valmis esitama andmeid julgeolekuga seotud kulude kohta.

---

³ KOM (2009) 691 (lõplik).

⁴ Vt töödokument.

Et korvata andmete puudumist julgeolekutööstuse ja selle turu kohta, töötab komisjon välja empiirilise aluse, mille põhjal on võimalik saada julgeolekuturgude kohta usaldusväärsemaid arvulisi andmeid. Sellise ülesande puhul on oluline teha koostööd peamiste kutseühingutega.

ELi julgeolekutööstuse saab sellegipoolest laias laastus jaotada järgmiste sektorite vahel⁵:

- lennundusjulgestus;
- meresõidu turvalisus;
- julgeolek piiridel;
- esmatahtsa infrastruktuuri kaitse;
- terrorismivastane luure (sealhulgas küberjulgeolek ja side);
- kriisiohjamine/tsiviilkaitse;
- füüsiline julgeolek ning
- kaitseriietus.

Julgeolekaturul on kolm iseärasust:

- (1) **Tegemist on väga killustunud turuga, mida eraldavad riigi- või isegi regionaalsed piirid.** Julgeolek kuulub ühe kõige tundlikuma poliitikavaldkonnana valdkondade hulka, mille puhul riigid ei kiirusta oma riiklikust eesõigusest loobuma.
- (2) **Tegemist on institutsioonilise turuga.** Julgeolekuturg on suuremalt osalt veel institutsiooniline turg, st ostjad on riigiasutused. Isegi aladel, mille puhul on valdavaks kommertsturg, on julgeolekunõuded veel suures osas õigusaktidega reguleeritud.
- (3) **See on ühiskonna seisukohalt väga oluline.** Kuna julgeolek on üks kõige olulisemaid inimese põhivajadusi, on see ka väga tundlik ala. Julgeolekumeetmed ja -tehnoloogiad võivad mõjutada põhiõigusi ja tekitavad sageli hirmu eraelu puutumatuse ohustamise pärast.

3. ELI JULGEOLEKUTÖÖSTUSE EES SEISVAD PEAMISED PROBLEEMID

Järgmised kolm julgeolekaturu iseärasust on samuti määravad kolme peamise ELi julgeolekutööstuse ees seisva probleemi puhul:

(1) *ELi julgeolekaturu killustatus*

Peamine probleem on ELi julgeolekaturu suur killustatus (nt puuduvad ühtlustatud sertifitseerimismenetlused ja standardid). Erisugused lähenemisviisid on viinud vähemalt

---

⁵ Loetelu ei ole ammendav, üksikasjalikuma ülevaate erinevate sektorite ja nende esindatud tehnoloogiate kohta võib leida töödokumendist.

27 erineva julgeolekuturu loomiseni, millest igäüks on jagunenud paljudeks julgeolekusektoriteks.

See ei loo ainulaadset olukorda mitte ainult siseturu osas, vaid mõjutab negatiivselt ka pakkumise poolt (tööstust) ja nõudluse poolt (julgeolekutehnoloogiate riiklikud ja erahankijad). See põhjustab suuri takistusi turule sisenemisel ja teeb tegeliku mastaabisäästu väga keeruliseks kui mitte võimatuks. Pealegi kaotatakse seetõttu tarnijate seas konkurents ja riigi raha kasutatakse ebatõhusalt.

(2) Lõhe teadusuuringute ja turu vahel

Uurimis- ja arendustegevuse käigus uute tehnoloogiate valdkonnas on ELi tasandi julgeolekutööstuse jaoks sageli väga raske ennustada, kas lõpptulemus on nende tehnoloogiate kasutuselevõtmine, või isegi saada mingit kinnitust selle kohta, kas neile üldse on turgu. Kuigi tegemist on laialdase probleemiga, mida võib kohata paljude tööstussektorite lõikes, on see julgeolekutööstuse puhul eriti terav, sest see tööstus tegutseb peamiselt institutsioonilisel turul.

Sellel on palju negatiivseid tagajärgi: näiteks töö lootustandvate uurimis- ja arenduskavadega jääb seisma, mis omakorda tähendab, et teatavad tehnoloogiad, mis võiksid parandada kodanike julgeolekut, ei ole nõudluse poolele kättesaadavad.

(3) Julgeolekutehnoloogiate ühiskondlik tähendus

Uute toodete ja tehnoloogiate aktsepteerimine ühiskonnas on üldine probleem erinevate tööstussektorite lõikes. Kuid on mitmeid iseloomulikke jooni, mis eristavad julgeolekutehnoloogiaid muudest aladest. Julgeolekutehnoloogiad võivad otse või kaudselt mõjutada põhiõigusi, nagu õigus era- ja perekonnaelu austamisele, isikuandmete kaitsele, eraelu puutumatusele ja inimväärikusele.

Julgeolekutehnoloogiate ühiskondliku aktsepteerimisega seotud probleemidel võib olla palju halbu tagajärgi. Tööstusele tähendab see ohtu investeerida tehnoloogiatesse, mis ei leia üldsuse seas vastuvõttu, ja see tähendab investeringu raiskamist. Nõudluse poolel tähendab see sundust osta vähem vastuoluline toode, mis siiski ei vasta täielikult julgeolekunõuetele.

4. PROBLEEMIDE LAHENDAMINE

Komisjon on teinud kindlaks hulga keskseid poliitilisi meetmeid, mis edendavad ELi julgeolekutööstuse konkurentsivõimet, stimuleerivad selle kasvu ja soodustavad töökohtade loomist. Need meetmed hõlmavad järgmist.

- **Vähendada turu killustatust** järgmisel viisil: kogu ELi hõlmavate / rahvusvaheliste standardite väljatöötamine, julgeolekutehnoloogiaid käsitlevate ELi sertifitseerimis- / vastavushindamismenetluste ühtlustamine ja julgeoleku- ja kaitsetehnoloogiate vahelise koostoime parem kasutamine.
- **Vähendada lõhet teadusuuringute ja turu vahel** järgmisel viisil: rahastamisprogrammide vastavusse viimine ja intellektuaalomandiõiguse parem

kasutamine, samuti kommertskasutusele eelneva hanke täielik kasutamine algatuse Horisont 2020⁶ julgeolekualaste uuringute raames.

- **Ühiskondliku mõõtmeparem integreerimine**, hinnates põhjalikult ühiskondlikku mõju põhiõigustele ja luues mehhanismid ühiskondliku mõju katsetamiseks teadus- ja arendustegevuse etapis.

4.1. Turu killustatuse vähendamine

4.1.1. Standardimine

Standardimisel on tähtis osa turgude killustatuse kaotamises ja tööstuse aitamises mastaabisäästu saavutamisel. Lisaks on standarditel suurim tähendus nõudluse poole jaoks, eriti seoses esmaabitöötajate, õiguskaitseasutuste jne kasutatavate tehnoloogiate koostalitusvõimega. Peale selle on standardid olulised julgeolekuteenuste osutamise ühtse kvaliteedi tagamiseks. Kogu ELi hõlmavate standardite loomine ja nende edendamine maailma tasandil on samuti oluline tegur ELi julgeolekutööstuse ülemaailmse konkurentsivõime seisukohast.

Siiski on julgeoleku alal olemas vaid mõned kogu ELi hõlmavad standardid. Erisugused riiklikud standardid on peamiseks tõkkeks julgeoleku tõelise siseturu loomisel ja takistavad seega ELi tööstuse konkurentsivõimet. Kõnealuste riiklike erinevuste kõrvaldamine on kõige olulisem samm, kui EL tahab anda märkimisväärse panuse ülemaailmsete standardite loomisse.

Komisjon on oma teatistes Euroopa standardeid käsitleva strateegilise visiooni⁷ kohta väljendanud vajadust kiirendada standardite väljatöötamist julgeoleku valdkonnas. Seepärast volitas komisjon 2011. aastal Euroopa standardimisorganisatsioone koostama üksikasjaliku ülevaate julgeoleku valdkonnas eksisteerivate rahvusvaheliste, Euroopa ja riiklike standardite kohta ning esitama nimekirja standardimises esinevate lünkade kohta. Suuri lünki täheldati järgmistes valdkondades:

- keemilised, bioloogilised, radioloogilised, tuuma- ja lõhkeained – avastamise miinimumstandardid ning proovivõtustandardid, sealhulgas lennundusjulgestuse alal;
- julgeolek piiridel – ühised tehnilised ja koostalitusvõime standardid automatiseeritud piirikontrollisüsteemide jaoks, samuti biomeetriliste tunnuste standardid ning
- kriisiohje/tsiviilkaitse – kommunikatsioonisüsteemide koostalitusvõime, samuti juhtimise koostalitusvõime, sealhulgas korralduslik koostalitusvõime, samuti elanikkonna massiteavitus.

Meede 1: Kõnealuste algsete prioriteetide põhjal palub komisjon Euroopa standardimisorganisatsioone koostada standardimiseks konkreetsed ja üksikasjalikud kavad. Nendes standardimiskavades tuleks keskenduda vahendite ja tehnoloogiate järgmisele põlvkonnale. Selleks on olulise tähtsusega lõppkasutaja ja julgeolekutööstuse kaasamine ja poliitika sidusus.

⁶ KOM (2011) 809 (lõplik).

⁷ KOM (2011) 311 (lõplik).

4.1.2. Sertifitseerimiskord / vastavushindamismenetlused

Praegu puudub kogu ELi hõlmav julgeolekutehnoloogiate sertifitseerimissüsteem. Riiklikud süsteemid on väga erinevad ja suurendavad olulisel määral julgeolekuturu killustatust. Komisjon on teinud kindlaks valdkonnad⁸, milles oleks kõige mõttekam luua algetapis kogu ELi hõlmav sertifitseerimissüsteem. Alustada tuleks:

- läbivaatus-/avastamisseadmetest lennujaamades ning
- häiresüsteemidest⁹.

Lennujaama läbivaatusseadmete suhtes kehtivad ELi õigusaktid, milles on sätestatud selliste seadmete sooritusnõuded¹⁰. Ometi ei sisalda need õigusaktid nõutavat vastavushindamismehhanismi, mis võimaldaks liikmesriikidel üksteise läbivaatusseadmete sertifitseerimist vastastikku tunnustada. Ühtlustatud standardite ja õiguslikult siduva lennujaama läbivaatusseadmete vastavushindamise puudumine ELi tasandil põhjustab siseturu killustatust.

Häiresüsteemide jaoks on teatavad ELi sooritusstandardid juba olemas. Lisaks on olemas tööstuse juhitav sertifitseerimismehhanism CertAlarm. Kuid selle süsteemi puhul on probleemne see, et see on erakätes ja et liikmesriikidel ei ole kohustust selle süsteemi alusel kehtestatud sertifikaate tunnustada.

Tulevikus võiksid kogu ELi hõlmava sertifitseerimissüsteemi alusel sertifitseeritud tooted sarnaselt tooteohutuse vallas kasutatava CE-märgisega saada nn ELi julgeolekumärgise. EJTIFI soovitusel võiks selline märgis olla (ELis toodetud ja kontrollitud) turbetoodete kvaliteedimärk.

Ettevaatlike hinnangute järgi oleks tööstusel kahe kõnealuse tootekategooria puhul võimalik säästa katsetamis- ja sertifitseerimiskulusid kuni 29 miljonit eurot aastas.

Lennujaama läbivaatussüsteemide ja häiresüsteemide sertifitseerimismenetluste ühtlustamisel peaks olema ka positiivne mõju selgema Euroopa identiteedi, st võimaliku ELi kaubamärgi loomisel nende tehnoloogiate jaoks. See kaubamärk peaks USA ja Hiina konkurente silmas pidades aitama kaasa ELi ettevõtete konkurentsivõime edendamisele.

---

⁸ Sihtvaldkondade valimise põhimõtted ja kriteeriumid on üksikasjalikult esitatud töödokumendis.

⁹ Tuleb märkida, et häiresüsteemid on väga oluline turusegment, mille väärtus on 4,5 miljardit eurot ehk mis moodustab 50 % füüsilisest julgeolekuturust.

¹⁰ Vt määrused EÜ 300/2008, EÜ 272/2009 ja EL 185/2010.

Meede 2: Mõjuhindamise põhjaliku analüüsi ja sidusrühmadega konsulteerimise põhjal teeb komisjon kaks seadusandlikku ettepanekut: luua lennujaama läbivaatus-/avastamisseadmete jaoks kogu ELi hõlmav ühtlustatud sertifitseerimissüsteem ja luua häiresüsteemide jaoks ELi ühtlustatud sertifitseerimissüsteem. Eesmärk on saavutada sertifitseerimissüsteemide vastastikune tunnustamine.

Elluviimise aeg: 2012. aasta keskpaigast 2014. aasta lõpuni

4.1.3. Julgeoleku- ja kaitsetehnoloogiate vaheliste sünergiate kasutamine

(Tsiviil)julgeoleku ja (sõjalise) kaitse turgusid saab üksteisest selgesti eristada. Kuid kahe sellise eraldiseisva turu olemasolu näitab juba iseenesest killustatust. Teatavas ulatuses on selline killustatus normaalne, kui arvestada, et neid kaht turgu varustav tööstuslik baas ei ole täielikult ühesugune ning et lõppkasutajad ja kasutusala, samuti nõuded on erinevad. Siiski annab see killustatus end tunda nii teadus- ja arendustegevuse ja võimsuse arendamise tasandil kui ka standardimistasandil. Seetõttu esineb mõnikord teadus- ja arendustegevuse jõupingutuste kattumist ja on võimatu kasutada mastaabisäästu, sest kahe kõnealuse turu standardid on erinevad.

Teadus- ja arendustegevuse puhul üritatakse praegu *Euroopa koostööraamistiku* kaudu luua tsiviil-sõjalisi sünergiaid Euroopa Kaitseagentuuriga (EDA). Selle koostöö raames toimub praegu kooskõlastamine seitsmenda raamprogrammi julgeoleku teemavaldkonna ja EDA kaitseuuringute vahel. Eesmärk on kõnealust teadustegevust sünkroniseerida, et hoida ära dubleeriv töö ja saada võimalikest sünergiatest kasu. Komisjon kavatseb seda koostööd algatuse Horisont 2020 raames jätkata ja laiendada.

Kuigi veelgi varasema etapi koostöö oleks sünkroonsema võimekuse kavandamise seisukohast kasulik, leiab komisjon, et tsiviiljulgeoleku valdkonnas osaleb nii palju ametiasutusi, et praegu ei ole võimalik alustada ühist võimekuse kavandamist kaitsevaldkonnaga, kus tavaliselt on liikmesriigi kohta vaid üks osaleja, st riigi kaitseministeerium.

Hilisema etapi koostöö puhul leiab komisjon, et tuleks aktiivselt jätkata nn hübriidstandardite ehk selliste standardite väljatöötamist, mida kohaldatakse nii tsiviiljulgeoleku- kui ka kaitsetehnoloogiate suhtes, valdkondades, kus tehnoloogiad on samad ja kasutusala väga sarnased. Komisjon kaalub selliste hübriidstandardite osas mitmeid paljutöötavaid valdkondi, sealhulgas tarkvarapõhine raadio ja teatavad tehnoloogilised nõuded mehitamata õhusõidukite süsteemide suhtes (äratundmis- ja vältimistehnoloogiad, lennukõlblikkuse nõuded). Ainuüksi tarkvarapõhise raadio puhul hinnatakse, et hübriidstandardite tulemusel võib kogumüük kasvada miljardi euro võrra.

Meede 3: Komisjon kavatseb tihedas koostöös Euroopa Kaitseagentuuriga anda hübriidstandardite standardimisvolitused Euroopa standardiorganisatsioonidele. Esimene volitus antakse varsti tarkvarapõhise raadio jaoks.

Elluviimise aeg: alates 2012. aasta keskpaigast

4.2. Lõhe vähendamine teadustegevuse ja turu vahel

4.2.1. Rahastamisprogrammide vastavusseviimine, intellektuaalomandiõiguse kasutamine

Komisjoni ettepanekuga algatuse Horisont 2020 jaoks luuakse tihe seos mitme poliitikavaldkonnaga, eelkõige siseküsimuste valdkonnaga. Selleks nähakse algatuses Horisont 2020 ette intellektuaalomandi õiguste erieeskirjad julgeoleku teadusuuringute jaoks, mis annavad komisjonile ja liikmesriikidele juurdepääsu julgeoleku teadusprojektidest saadud uutele teadmistele ning võimaldavad õiglastel ja mõistlikel tingimustel nende teadmiste kasutamist edasiste hangete raames¹¹.

Selle tulemusel hakkavad riiklikud ametiasutused ELi julgeoleku teadusuuringute tulemusi otsesemalt ja kiiremini kasutama ja hakkab toimuma tihedam koostöö peamiselt riiklike lõppkasutajate vahel, mis seega soodustab suuresti jõupingutusi julgeolekuvaldkonnas lõhe vähendamisel teadusuuringute ja turu vahel.

Järgmiseks eelarveperioodiks kavandatud sisejulgeoleku fondi kaks komponenti, mis käsitlevad välispiire ja viisapoliitikat, politseikoostööd, kuritegevuse ennetamist ja selle vastu võitlemist ning kriisiohjamist, näevad ette võimaluse, et liit rahastab meetmeid, millega katsetatakse ja kontrollitakse ELi julgeoleku teadusprojektide tulemusi.¹²

Julgeoleku valdkonna teadusuuringute intellektuaalomandi erieeskirjad, mis võimaldavad komisjonil kasutada neid intellektuaalomandiõigusi õiglastel ja mõistlikel alustel, on vajalik eeltingimus, et seda võimalust tulemuslikult kasutatakse, mis teeb võimalikuks julgeolekualaste teadusuuringute tulemuste kasutamise edasise katsetamise ja kontrollimise käigus.

Kui liidu pädevus osutub vajalikuks, kaalub komisjon kõnealuste katsetamis- ja kontrollimeetmete tugevdamiseks vajaduse korral ELile prototüüpide ostmist.

Meede 4: Komisjon kasutab täiel määral julgeolekut käsitlevaks teadustegevuseks algatuses Horisont 2020 sätestatud uusi intellektuaalomandi eeskirju¹³ eelkõige võimaluse kaudu, mida annavad kaks sisejulgeoleku fondi eriprogrammi ELi julgeoleku alaste teadusprojektide tulemuste katsetamiseks ja kontrollimiseks.

Elluviimise aeg: alates 2014. aasta algusest

4.2.2. Kommertskasutusele eelnevad hanked

Kommertskasutusele eelnevad hanked¹⁴ on väga kasulik vahend lõhe ületamiseks teadusuuringute ja turu vahel. Komisjon on toonitanud selle tähtsust juba oma teatistes „Innovaatiline liit”¹⁵, eelkõige valdkondades, kus on institutsiooniline turg või suures osas õigusaktidega reguleeritud turg, arvestades, et uuenduslike toodete ja teenuste riigihanked on

¹¹ KOM (2011) 810 (lõplik).

¹² KOM(2011) 750 ja 753 lõplik.

¹³ Kõnealuste eeskirjade vastuvõtmiseks on siiski veel vaja Euroopa Ülemkogu ja Euroopa parlamendi heakskiitu.

¹⁴ Kommertskasutusele eelnevaid hankeid mõistetakse selles kontekstis lähenemisviisina teadus- ja arendustegevuse teenuste ostmiseks, mille puhul intellektuaalomandi õigused ei kuulu ainuüksi hankijale. Vt KOM(2007) 799 (lõplik).

¹⁵ KOM(2010) 546 (lõplik).

tingimata vajalikud, et parandada avalike teenuste kvaliteeti ja tõhusust eelarveliste piirangute ajal. Kommertskasutusele eelnevad hanked peaksid võimaldama avaliku sektori kasutajatel uuenduslike tehnoloogiate ostmise kaudu mängida uuendustsüklis keskmast rolli. Hankijad peaksid olema muutuse käivitajad.

Sellest hoolimata on praeguseks vaid vähesed liikmesriigid kasutanud julgeoleku valdkonnas kommertskasutusele eelnevaid hankeid. ELi tasandil võeti seitsmenda raamprogrammi julgeoleku teemavaldkonnas 2011. aasta hankemenetluses kasutusele kasutamiseelne valideerimissüsteem, mida võib pidada võimaliku tulevase kommertskasutusele eelnevate hangete süsteemi eelkäijaks.

Horisont 2020 sisaldab kommertskasutusele eelnevate hangete erivahendit, mis võib olla suureks abiks kommertskasutusele eelnevate hangete elluviimisega seotud praktiliste raskuste ületamisel.

USAs SBIR-süsteemiga¹⁶ saadud kogemuste põhjal võib eeldada, et kommertskasutusele eelnevate hangete kaudu teadus- ja arendustegevuse toetamisega suureneb aastane majanduskasv 1 % võrra, mis tähendaks julgeolekutööstuse jaoks tänasest 2020. aastani 2 miljardi euro suurust müügi kasvu¹⁷.

Meede 5: Komisjon kavatab kasutada algatuses Horisont 2020 sätestatud kommertskasutusele eelnevate hangete vahendit täies ulatuses ja eraldada märkimisväärse osa julgeoleku teadusuuringute eelarvest sellele vahendile. See uudne rahastamisvahend peaks tooma teadusuuringud turule lähemale, viies kokku tööstuse, riigiasutused ja lõppkasutajad kohe teadusprojekti alguses. Komisjon arvab, et julgeolek piiridel ja lennundusjulgestus on kommertskasutusele eelnevate hangete puhul kõige lootustandvamad valdkonnad.

Komisjon õhutab ka liikmesriike käivitama samasuguseid algatusi riiklikul tasandil kooskõlas vastavate ELi riigihanke õigusaktidega.

Elluviimise aeg: alates 2014. aasta algusest

4.2.3. Juurdepääs rahvusvahelistele hanketurgudele

ELi riigihanketurg on alati olnud väga avatud. Meie kaubanduspartnerid aga ei ole alati vastanud samaväärse avatusega. Maailma riigihanketurust on rahvusvahelisele konkurentsile avatud ainult veerand.

Komisjon on teinud määruse¹⁸ ettepaneku, mille eesmärk on aidata avada riigihanketurge kogu maailmas ning tagada, et Euroopa ettevõtetel on neile võrdne juurdepääs. Kõnealuse määrusega on kavas näha ette vahendid, mis tagavad nimetatud eesmärkide saavutamise.

Meede 6: Komisjon kasutab oma käsutuses olevaid vahendeid täies ulatuses, et tagada ELi julgeolekutööstusele õiglane juurdepääs rahvusvahelistele hanketurgudele. Arvestades, et julgeolekutehnoloogiate valdkond on tundlikku laadi, tuleb ülimat tähelepanu pöörata vastavatele ekspordieeskirjadele.

¹⁶ SBIR on lühend sõnadest „Small Business Innovation and Research” ja on USAs eelnevate hangete süsteemi kasutatav kava VKEdes innovatsiooni toetamiseks.

¹⁷ Vt töödokument.

¹⁸ COM(2012) 124 final

4.2.4. Tsiviilvastutuse piiramine

Selleks et vähendada lõhet teadusuuringute ja turu vahel ja eelkõige tagada, et juriidilise vastutuse oht ei takistaks julgeolekutööstust arendamast, kasutamast ja turule viimast tehnoloogiaid ja teenuseid, mis võivad päästa elusid, võttis USA pärast 11. septembri terrorirünnakuid vastu ohutusseaduse. USA ohutusseadus tagab tsiviilvastutuse piiramise terrorismivastaste tehnoloogiate ja teenuste pakkujaile. Kolmandate riikide turgudel võib see õigusakt anda turgu juhtivatele USA äriühingutele eelise ELi konkurentide ees.

On selge, et USA ohutusseadus on sündinud USA spetsiifilises õiguslikus kontekstis, kus esitatakse sageli kollektiivhagisid. Kuigi Euroopas ei ole kavas koostada samalaadset õigusakti nagu USA ohutusseadus, on siiski vaja paremini mõista ja uurida, kui palju vastutusega seotud küsimused takistavad tööstust toomast turule lootustandvaid tehnoloogiaid ja teenuseid.

Selles küsimuses puudub tööstuse sidusrühmade seas üldine üksmeel ja põhjalikku analüüsi riiklike ja ELi õigusnormide kokkusobivuse kohta ei ole veel tehtud

Meede 7 Komisjon on avanud pakkumuse ulatusliku uuringu jaoks, et analüüsida tsiviilvastutuse piiramise õiguslikku ja majanduslikku tähendust. Uuringus käsitletakse ka USA ohutusseadusega analoogse tsiviilvastutuse piiramise võimalikke alternatiive, nagu näiteks vabatahtlik tööstusfond, komisjoni soovitus jne. Kõnealuses uuringus võetakse asjakohaselt arvesse mõju põhiõigustele.

Elluviimise aeg: 2012 – 2013. aasta keskpaik

4.3. Ühiskondliku mõõtmeparem integreerimine

4.3.1. Ühiskondliku mõju uurimine teadus- ja arendustegevuse etapis

Ühiskondliku mõõtmeparem integreerimine julgeolekutööstuse tegevusse aitaks vähendada ühiskondliku omaksvõtu ebakindlust. See peaks võimaldama teadus- ja arendustegevuse investeeringute tõhusat kasutamist ja ühtlasi nõudluse poolel selliste toodete ostmist, mis vastavad täielikult julgeolekunõuetele ja mis samal ajal ühiskonnas omaks võetakse.

Seepärast leiab komisjon, et ühiskondlikku ja põhiõigustele avalduvat mõju tuleks võtta arvesse ühiskonna kaasamise kaudu juba enne teadus- ja arendusetappi ning selle vältel. See võimaldaks käsitleda ühiskondlikke küsimusi juba protsessi varases staadiumis.

Komisjon on võtnud juba hulga meetmeid, mille eesmärk on teha ühiskondlik mõõde seitsmenda raamprogrammi julgeoleku teemavaldkonna üldiseks osaks. Algatuse Horisont 2020 valguses on nüüd siiski tulnud aeg koondada need jõupingutused, et kaasata ühiskond teaduse ja innovatsiooni valdkonda ja muuta ühiskondliku mõju uurimine süstemaatiliseks.

Komisjon kaasab ühiskonna ja teeb vajaduse korral ühiskondliku mõju katsetamise kohustuslikuks osaks oma kõigi tulevaste julgeoleku teadusprojektide puhul.¹⁹ Eelkõige uurib

¹⁹ Välja arvatud selleks „sobimatud” valdkonnad, nagu näiteks tehnoloogia alusuuringud ning kauge tuleviku ja stsenaariumitega seotud projektid.

komisjon uute tehnoloogiate ühiskondlikku mõju kõikide eespool kirjeldatud kommertskasutusele eelnevate hankesüsteemide julgeoleku vallas.

4.3.2. Lõimitud andmekaitse ja eraelu kaitsvad vaikesätted väljatöötamise etapis

Ühest küljest on äärmiselt keeruline koostada tehnoloogilisi nõudeid ühiskondlike kaalutluste vaatepunktist, mida teeb veelgi keerulisemaks turul saadaolevate turbetoodete suur mitmekesisus. Teisest küljest on julgeolekuga seotud ühiskondlikud küsimused liikmesriigiti väga erinevad.

Seepärast leiab komisjon, et parim viis edasiseks toimimiseks on võtta väljatöötamisetapis kasutusele põhimõtted „lõimitud andmekaitse” ja „eraelu kaitsvad vaikesätted”²⁰. Selleks peab ettevõtja, kes soovib, et tema tootmisprotsess oleks auditeeritud lõimitud andmekaitsele vastavana, täitma nõudeid, mis on määratletud asjakohases ELi standardis. See standard oleks vabatahtlik. Komisjon on siiski veendunud, et konkurentide poolt avalduks äriühingutele selle standardi järgimiseks tugev surve ja seda hakataks samuti tunnustama nagu ISO 9000 kvaliteedijuhtimisstandardit.²¹

Meede 8: Komisjon volitab Euroopa standardiorganisatsioone töötama välja standardi, mille eeskujuks on olemasolev kvaliteedijuhtimissüsteem, kuid mida kohaldatakse andmekaitse probleemide suhtes väljatöötamisetapis.

Elluviimise aeg: 2012. aasta keskpaik – 2015. aasta keskpaik

5. SEIRE

Teatavaks tehtud poliitiliste meetmete seiret valvab komisjoni moodustatud spetsiaalne ekspertiisrühm. Selles rühmas on esindatud kõik julgeoleku valdkonna olulised asjaosalised.

Kõnealune rühm kohtub vähemalt kord aastas, et jälgida edusamme.

6. KOKKUVÕTE

See on komisjoni esimene tegevuskava, mis on suunatud spetsiaalselt julgeolekutööstusele. Mitte ainult väljakuulutatud meetmed ei ole uudsed, vaid ka kõikehõlmav, teadus- ja arendustegevuse etapist standardimise ja sertifitseerimiseni ulatuv lähenemine on uudne. Sõltuvalt tulevastest hindamistest, võiksid järgmiste valdkondadena ühtlustamise alla kuuluda maismaa- ja meretranspordi sektorid, samuti tsiviilvastutuse piiramine.

Tuleb pidada meeles, et kõik käesolevas dokumendis loetletud tegevused on tihedalt seotud liikmesriikide valmisolekuga teha koostööd Euroopa institutsioonide, standardimisasutuste, avaliku ja erasektori sidusrühmadega, et saada üle ELi julgeolekuturgude killustatusest. Seega õhutab komisjon liikmesriike toetama komisjoni tema algatustes edendada ELi julgeolekuettevõtete konkurentsivõimet ja vähendada turulepääsu takistusi.

²⁰ Edasised üksikasjad „lõimitud andmekaitse” kohta töödokumendis.

²¹ COM (2012) 11

Komisjon on veendunud, et käesolevas tegevuskavas kirjeldatud meetmed on suureks toeks Euroopa julgeolekutööstuse konkurentsivõime parandamisel. Komisjoni eesmärk on luua ELi julgeolekutööstuse jaoks tugev põhibaas, millelt ta saab laieneda uutele ja tärkavatele turgudele, kus tulevikus on oodata julgeolekuturu suurt kasvu.

Selline kasv ELis ja väljaspool seda peab käima käsikäes meetmete tugevdamisega, mille sihiks on ühiskondliku mõõtmel parem integreerimine julgeolekutööstuse tegevusse. Lõimitud andmekaitse ja põhiõiguste austamine peavad saama ELi julgeolekutehnoloogiate keskseks osaks.